

Aku Ankkaa LIUKUHIHNALTA

Kööpenhaminan keskustassa sijaitsee kansainvälisen Egmont-konsernin päämaja. Valtavan rakennuskompleksin sokkeloissa asustaa myös Egmont Publishing Service

(EPS), jonka toimitilat ovat saaneet lisänimen Andeby eli Ankkalinn.

EPS:n tehtävänä on tuottaa Disney-

sarjakuvia Aku Ankka-lehtiä ja -kirjo-

ja varten ja toimittaa materiaalia jul-

kaisijayhtiöille. Egmont on myös

monen ulkomaalaisen julkaisuyhtiön

omistaja.

Nykyään suurin osa Disney-sarjakuvista tuotetaan Euroopassa. 70-luvun alussa amerikkalaiset menettivät kiinnostuksensa Disney-sarjoihin, ja tämän seurauksena sarjojen taso alkoi laskea. Euroopassa Disney-sarjat olivat kuitenkin yhä suosiossa, ja kolme eurooppalaista kustantajaa alkoi tuottaa Disney-sarjoja lisenssillä. Kyseessä olivat italialainen Mondadori, hollantilainen Oberon ja tanskalainen Gutenbergus (nyk. Egmont). Italialaiset ovat pääasiassa keskittyneet tuottamaan Disney-taskukirjojen materiaalia. Viikkolehdistöjen suurin tuottajamaa on Tanska.

Disney-sarjojen tuotannossa keskeinen rooli on EPS:n toimituksella, joka suunnittelee tuotannon, koordinoi erilaiset työtehtävät ja valvoo eri työvaiheita. Koska varsinaisen luova työ on toimituksen ulkopuolisten free lance -työntekijöiden heiniä, itse toimituksen

henkilömäärä on yllättävän pieni. Toimituksessa on myös pari viimeistä vuotta ollut kaksi piirtäjää. Tehtävissään tiukasti erikoistunut toimitus käsittää reilut 20 henkilöä. Sen lisäksi EPS:n palveluksessa on pieni joukko teknistä henkilökuntaa.

Monikansallista tuotantoa

Disney-sarjat syntyvät kansainvälisen yhteistyön tuloksena. Suurin osa käsikirjoittajista ja piirtäjistä asuu Tanskan ulkopuolella, Espanjassa, Englannissa, jopa Uudessa-Seelannissa saakka. Sekaannusten välttämiseksi toimituksen työskentelykieli on englanti. Yhteisestä kielestä on hyötynyt myös yhteydenpidossa eri julkaisuyhtiöiden kanssa.

Itse tuotantoprosessi alkaa luonnollisesti ideasta. Ideanikkareita on noin kolmisenkymmentä ympäri maailmaa, ja heistä moni asuu Englannissa.

Ankka-sarjakuvissa ovat tärkeitä huumori, jännitys ja onnellinen loppu. Tarinoissa käytetään hahmojen koko persoonallisuuden kirjoja. Kunkin hahmon persoonallisuus on kuitenkin tiukasti määritelty eikä sitä saa muuttaa.

Disney-tarina sisältää aina kilttiä moraalit. Aku Ankkaa ei nähdä varastamassa taikka nauttimassa tupakkaa tai alkoholia.

Pannaan on julistettu myös rasismi ja väkivalta. Muoti-ilmiöiden kuvaamista karte-

Kiinalainen Mikki Hiiri.

taan niiden vaihtuvuuden vuoksi. Kaiken yllä leijuu ajattomuuden tuntu, ja mikä kaikkein kauneinta: Ankkalinnassa ei tunneta kuolemaa...

Ankat ja hiiret elävät omaa elämäänsä, sillä juuri koskaan ei tehdä sarjoja, missä ankat ja hiiret tapaisivat. Ainoa poikkeus tästä on joul.

Egmontin edustajat kieltävät tiukasti väitteen Disney-tarinoiden kirjoitetun moraali-ohjelmoinnin olemassaolosta. Kuitenkin on olemassa Disney-yhtiön käsikirjoitusta (oik.) ja valmis Ankka-sivu.

DONALD DUCK in ALL SWEETNESS AND LIGHT 10 PAGES

Fig 1-4 The nephews are in the front room of their house. Huey is reading an issue from the newspaper, the other two are doing a jig-saw on the table. Through the french window behind them we can see an angry Donald yelling at them.

Huey: I see the Mayor is announcing the winner of the "Model Citizen of the Year" award today.

Devey: 'Spect it'll go to some rich business man or politician.

Donald: Get out here, you miserable juvenile delinquents!

Fig 5 The boys give a shove of the shoulders, get up and walk through the french window towards the garden.

Louie: Oh-oh! Don's in one of his tizzies again!

Huey: At least we know one person who won't win the award - a certain bad-tempered duck!

PAGE 1 (Cont) SWEETNESS AND LIGHT

Fig 6 Donald glares furiously at them as they approach. He is about to see the lawn but all around are the boys' toys and playthings that have been left there. Donald gesticulates at the toys in the grass.

Donald: Look at this mess! How do you expect me to mow the lawn with your toys all over the place!

Fig 7 He points to the lawn mower which has got an arrow trapped between the blades. Louie leans down to start fixing it.

Donald: Now one of your confounded arrows has jammed in the mower blades!

Louie: No problem, Don! We'll soon fix it!

Fig 8 Donald is still not mollified. He glares at them as they remove the arrow from the mower.

Donald: It would never have happened in the first place if you'd pick your junk from the grass!

tuottama muistikirja nimeltä The Little Helper, jonka sisältöön pääsevät tutustumaan vain asiaan vihkiytyneet työntekijät.

70-luvun alussa, kun Gutenbergus aloitti tuotantonsa, käytössä kuitenkin olivat tarkat ohjesäännöt. Gutenbergus mokasi lähettämällä kopioita työpaikan hakijoille, ja se päättyi lopulta myös århusilaisten opiskelijoiden irtailun kohteeksi heidän marxilaisessa sar-

kastan käsikirjoituksen.

Siiten seuraa piirustustyö. EPS:llä on käytössä noin 30 - 40 piirtäjää ympäri maailmaa, heistä noin kolmannes asuu Espanjassa. Piirtäjä tekoo ensin lyijykynäluonnoksen puhokuplineen ja lopuksi piirtää sen puhtaaksi tussilla. On myös piirtäjiä, jotka jättävät tussauksen toisen piirtäjän tehtäväksi. Toiset piirtäjät ovat erikoistuneet hiiriin, toiset ankkoihin.

jakuva-analyysissä Tegneserier - En ekspansions historie.

Silloinen ohjesäännöstö sisälsi mm. tarkkoja ohjeita aiheista, joita tulisi välttää, sekä ohjeita kuvakertomuksen rakentamisesta niin, että tarinoita olisi helppoa ja yksiselitteistä lukea. Jo silloin painotettiin samaa kuin nykyäänkin: sarjojen ideoiden, esineiden ja puitteiden tulee olla kansainvälisiä ja siten julkaistavissa ympäri maailmaa. Siksi esim. joulusarjoissa ei koskaan saa esitellä tarkemmin jouluviettota-

poja, jotka poikkeavat toisistaan eri maissa. Ja ennen vanhaan piti myös välttää spagetin syömistä, koska se oli harvinaista Suomessa!

Pitkä prosessi ideasta sarjakuvaksi

Kun idea on saanut kustannustoimittajan hyväksynnän, se lähetetään seuraavaksi käsikirjoittajan työstettäväksi, sillä harva ideanikkari taitaa sarjakuvakäsikirjoittamisen taidon. Käsikirjoittaja sorvaa puhokuplien tekstin ja määrittelee ruutujaon. Kaksi toimittajaa tar-

Espanjalainen piirrostyylillä on perinteinen sarjakuvalehdistä tuttu tyyli, taskukirjojen italialainen tyyli taas on villimpi ja kokeilevampi. Piirtäjien joukossa on aina joitakin, jotka erottuvat massasta taidoillaan. Nykyisistä ankkapiirtäjistä on monen mielestä paras chilialainen Vicar, joka myös saa toteutettavikseen parhaat käsikirjoitukset. Toinen suuri kyky on Don Rosa, joka käsikirjoittaa itse tarinansa. Don Rosan piirrostyylillä ei kuitenkaan yllä hänen loistavan tarinankerrontataitonsa tasolle.

Moni piirtäjä jää anonyymiksi. Muutama vuosi sitten tanskalainen Anders And & Co. alkoi julkaista lukijoiden iloksi sarjojen tekijöiden nimiä, mutta valitettavasti siitä on nyt luovuttu. USA:ssa tekijöiden nimet on saatu esille lain voimin.

Piirrosten tarkistuksessa katsotaan, että puhokuplat ovat riittävän suuria. Puhokuplaan pitää mahtua englanninkielinen teksti plus ylimääräinen rivi pitkäsanaisen suomenkielen vuoksi. Tarkistuksessa katsotaan myös, että teksti ja kasvojen ilmeet ovat sopuissa keskenään ja että toistuvat yksityiskohdat ovat oikein.

Hyväksytyt piirroset pienennetään lehden kokoon, ja sen jälkeen ne siirtyvät sarjakuvalehtiä kokoavan toimittajan pöydälle. Lehti kootaan niin, ettei siihen tule kahta samantyyppistä tarinaa.

Lehtiä kokoava toimittaja ostaa myös sarjakuvamateriaalia Hollannista, Italiasta ja Ranskasta, mutta se on melko vähäistä. Vuosittain julkaistavasta materiaalista on noin 10 % vanhoja amerikkalaisia klassikoita, sillä yleisö lukee mielellään uudestaan Carl Barksin ja Paul Murrin mestariteoksia. Klassikoiden uudelleenjulkaisuväli on 7 - 10 vuotta. EPS siis tuottaa ylivoimaisesti suurimman osan uusista sarjoista itse. Sarjakuvia syntyy vuodessa noin 5000 sivua. Joka tarinassa on sarjanumero ensimmäisessä ruudussa. Jos sarjanumeron alussa on "D", niin silloin sarja on tuotettu Tanskassa.

Tietokone apuna

Kun tarinat ovat koottu lehdeksi, mustavalkoinen versio eli dummy skannataan englanninkielisine teksteineen tietokoneelle ja lähetetään modeemin välityksellä eri julkaisuyhtiöille. Sillä aikaa kun eri maiden julkaisijat käännettävät dummyn tekstejä omalle kielelleen, EPS alkaa sarjakuvien väritystyön.

Ennen Disney-sarjat väritettiin käsi-

Suomessa tuttuja, mutta nimettömiksi jääneitä Anikka-piirtäjiä (ylh. alas): Vicar, Esteban, Don Rosa.

työnä. Se oli erittäin hidasta ja tarkkuutta vaativaa. EPS on ollut uranuurtajana tietokoneiden ottamisessa käyttöön sarjakuvatuotannossa, ja kesästä 1991 lähtien kaikki yhtiön tuottamat Disney-sarjakuvat on väritetty tietokoneen avulla. Väritys tapahtuu sveitsiläisen Digital Image Systemsin kehittämällä maalausohjelmalla. Se toimii periaatteessa aivan samoin kuin tavalliset maalausohjelmat, jotka käsittävät piirustuksen eri osat objekteina. Ensiksi valitaan väri paletista ja hiirellä klikkaamalla esim. Akun hattu saa oikean värinsä. Hahmojen vaatteiden värit on määritelty etukäteen, joten ne saavat aina saman värin. Tietokoneella värittäminen vaatii, että piirustuksissa eri värisiksi tulevat alueet ovat tarkasti rajattuja. Jos piirtäjä on butiloitunut, voidaan piirustuksen viivat helposti korjata tietokoneella kokonaisiksi.

Väritystyön suorittavat pääasiassa alihankkijafirmat, joita EPS:llä on käytössään kolme Tanskassa ja yksi Saksassa. EPS:illä on itsellään kaksi työntekijää, jotka tarkastavat väriytyksen ja korjaavat mahdolliset virheet.

Kun sivut on jälleen kerran hyväksytyt, ne lähetetään toiselle alihankkijalle, joka siirtää sivut painofilmeille. Painofilmejä valmistetaan oma kappale jokaiselle julkaisuyhtiölle.

Myös tekstit ladotaan puhekupliin tietokoneella. Siinä käytetään QuarkX-Pressin erityisesti tarkoitukseen sovellettua ohjelmaa. Itse tekstit kirjoitetaan tavallisella tekstinkäsittelyohjelmalla, ja jokainen tekstinpätkä saa oman numeronsa. Kun teksti siirretään taitto-ohjelmaan, tekstit menevät automaattisesti numeroitaan vastaaviin puhekupliin. Ohjelma myös keskittää tekstin optimaalisesti suhteessa puhekuplian muotoon. Eri maiden Aku Ankkojen toimituksissa vaihdetaan kupliin käännetty tekstit. Joskus teksti voi kuitenkin olla liian pitkä mahtuakseen puhekuplaan, ja silloin sitä täytyy lyhentää.

Aku Anikka-lehdet ovat saaneet kiitosta huolitellusta ja monipuolisesta kieliasustaan. Eri maissa toimivat kääntäjät kuuluvat yleensä maansa valtioluokkaan. Käännöksissä panostetaan kielenkäyttöön, jossa on paikallista väriä englanninkielisten ilmausten orjalisen kääntämisen sijaan.

Ääniefektejä ei kuitenkaan voida tehdä tietokoneella. Ne tekstataan yhä käsin ja siirretään sarjakuvan sivuille skannaamalla.

Anikka-sarjakuvan tuotanto kestää ideasta valmiiksi tuotteeksi noin puoli vuotta. Tarinoita valmistetaan kuitenkin varastoon niin, että materiaalia on ainakin puoleksi vuodeksi eteenpäin. Sillä vaikka itse tuotanto on hiottu viimeiseen yksityiskohtaan saakka, ei free lance -taiteilijoiden työskentelyvauhtia voi täysin normittaa. Nopeimmillaan piirtäjät pystyvät tuottamaan vain yhden sivun päivässä.

Brittein saarilta Beijiin

Kun painovalmis sarjakuvamateriaali on lähetetty julkaisuyhtiölle, EPS on suorittanut työnsä loppuun. Periaatteessa sama sarjakuvalehti julkaistaan eri maissa. Julkaisuyhtiöt valitsevat itse etusivun kuvan EPS:n valmistuttamasta materiaalista. Eri maiden Disney-lehdillä on luonnollisesti erilaiset nimet, joten kannen logon ja mahdollisen mainostekstin värierottelu olisi EPS:n toteuttamana teknisesti hankalaa. Useimmissa maissa lehti kantaa Aku Ankkan nimeä, mutta myös Mikki Hiiri on saanut nimensä kanteen.

Eri maissa julkaistavissa versioissa on kuitenkin eroavaisuuksia. Esim. Tanskassa jokainen numero sisältää

sarjakuvien lisäksi reilusti puuhasivuja ja vielä jonkinlaisen pikku lahjan, kuten Disney-tarroja. Suomalaisessa Aku Ankassa taas on pääasiassa pelkkiä sarjakuvia. Erot johtuvat siitä, että Tanskassa suurin osa lehdistä myydään eurooppalaiseen tapaan irtonumerona, ja se tarvitsee siksi erityishoukuttimia. Suomessa taas lehti on pääasiassa tilauspohjainen. Euroopalaisessa Disney-maailmassa suomalainen Aku Anikka on harvinainen myös siksi, että sitä julkaisee lisenssillä itsenäinen kustantaja, Helsinki Media (entinen Sanoma Oy).

Kommunismin hävittyä viimeisen taistonsa itärintamalla alkoi Egmont-yhtiö tarmokkaasti julkaista Disney-sarjakuvalehtiä koko Itä-Euroopassa, Baltian maissa ja Venäjällä. Suuria hallisia voittoja niistä ei vielä saa, mutta Disney-lehtien tärkein funktio onkin saada jalansijaa suuren emäkonserninsa muille mediatuotteille tulevaisuudessa. Idässä odottavat hyödyntämälään tulevaisuuden valtavat markkina-alueet, kunhan kansantaloudet ensin saadaan toimimaan kapitalismin rat-taanpyörien mukaan.

Viime vuonna Egmont-yhtiö julkaisi ensimmäisen kiinalaisen Mikki Hiiri-lehden Beijiin. Sitä edelsi pitkä tuotekehittely, jonka suurimpana ongelmana oli saada kiinalaiset kirjoitusmerkit mahtumaan puhekupliin.

Kansainvälinen Egmont Gruppen

Aku Anikka ei ole Egmont-konsernin ainoa tuote. Egmont tuottaa mm. aika-kausilehtiä, harrastelehtiä, sarjakuvia, kirjoja ja pelejä lapsille sekä tuo maahan elokuvia elokuvateattereihin, TV:lle ja videolle. Konserni keskittyy kansainvälisissä toiminnassaan pääasiassa lapsille suunnattuihin mediatuotteisiin, kun taas Skandinaviassa toiminta on suuntautunut kaiken ikäisille kohderyhmille.

International Egmont Holding A/S on emoyhtiö konsernin omille yhtiöille Skandinaviassa, Englannissa, Ranskassa, Sveitsissä, Saksassa, Itävallassa, USA:ssa, Bulgariassa, Puolassa, Romaniassa, Venäjällä, Tsekinmaassa, Slovakiassa ja Unkarissa. 90-luvun alussa yhtiöllä oli aktiivista toimintaa 17 maassa. Egmontin sarjakuva- ja nuorisolehtisektori on kasvanut huomattavasti viime vuosien aikana, ja nykyään se on markkinajohtaja 13:ssa Euroopan maassa.

EPS tuottaa sarjoja lisenssillä Walt Disney-konsernin kanssa neuvottelemansa sopimuksen mukaan. Disney asettaa tuotannon tasolle erittäin tiuk-

koja vaatimuksia, mutta EPS saa itse valita omat piirtäjänsä. Aiemmin lisenssisopimukset tehtiin viideksi vuodeksi, mutta viimeinen sopimus vuodelta 1992 tehtiin ensimmäistä kertaa kymmeneksi vuodeksi. Syynä lisenssisopimuksen pidentämiseen oli Egmontin huomattava taloudellinen menestys ja Disney-sarjojen vieminen Itä-Eurooppaan. Samalla Egmont sai oikeudet myydä muita Disney-tuotteita Englannissa ja koko Itä-Euroopassa mukaan lukien kaikki silloisen Neuvostoliiton osavaltiot.

Tiukasti valvottu Anikka

Tuotannon organisoinnissa kansainvälisessä mittakaavassa on selvästi suuri taloudellinen etu. Sarjakuvan valmistaminen vie monta työtuntia, ja jos tuloksen voi myydä kerralla useammassa maassa, niin silloin suhteelliset tuotantokustannukset pienenevät. Ei ole synti tuottaa taloudellisesti kannattavaa sarjakuvalehteä, ja niitä olisi hauska nähdä useampiakin... Mutta jos haluaa miellyttää kaikkia, ei sisällössä voi turtautua muuhun kuin pienimpään yhtei-

seen nimittäjään. Tehokas tuotanto on tehnyt Aku Ankasta suurimmaksi osaksi muzakin kaltaista viihdettä.

EPS:llä on palveluksessaan erittäin motivoitunut ja taitava taiteilijakunta, mutta se ei saa osallistua tuotannon suunnitteluun. Taiteilijat saavat vain liittää, paljonko minkin tyyppisiä tarinoita tarvitaan. Ehkä Disney-sarjakuvien sisällöllistä tasoa olisi mahdollista nostaa, jos myös taiteilijat saisivat enemmän ääntänsä kuuluville tuotannossa. Tai mahdollisuuden tehdä enemmän suoraa yhteistyötä keskenään, niin että esim. piirtäjä voisi olla mukana ideoimassa käsikirjoitusta.

Mutta taiteijat saavat jäädä kulissein - sen harvan kerran kun taiteilijat saavat kunnian vieraila EPS:n päämajassa, heitä ei saa haastatella, fanita-paamisista puhumattakaan. Lehdistö saa olla kiitollinen, jos saa kuvata arvun herrat yhtiön aulassa Mikki Hiirilun kera. Jos joku onnistuisikin saamaan esim. piirtäjän haastattelun, niin siihen pitää ensin saada lupa EPS:ltä. Haastattelu pitää lisäksi antaa yhtiön tarkastettavaksi ennen julkaisua. Eikä

EPS siis luota taiteilijoidensa kykyyn valita sanansa?

Disneylle taas ei riitä pelkkä omien taiteilijoiden kontrolloiminen. Myös ruotsalainen Charlie Christensenin mainio sankari Arne And sai kokea fyysisen muodonmuutoksen Walt Disney-konsernin uhatessa oikeudenkäynnillä sarjaa julkaisevia lehtiä. Eivätkö he ymmärtäneet, että Arne And on moderni kunnianosoitus Aku Ankalle ilman Disneyn moralismia? Vai puuttuiko Disney-konsernilta huumorintajua?

Taina Kumpulainen

LÄHTEET:

Lissi Orvad Andersen, et. al.: *Tygnseriet - En ekspansions historie*, GMT, Århus 1973
Allan Bauer: *Mac And, Dalutid nr. 7* (1991)
Olan Christensen: *A. And - c/o Danmark, Jyllands Posten 5.4.1992*
Jakob Stegelmann: *Andeby-bagmand samlet i København, Berlingske Tidning 20.6.1993*
Charlotte Gjerrid, Dorthe Hegelund & Taina Kumpulainen: *Anders And & Co. - Produktion og afslutning, Kommunikation, Roskilde Universitetcenter 1992*
Andrius Karler: *Verdens sjoveste arbejde*, B.T. 15.3.1992

RAYMOND CHANDLER
MEETS JOHN WOO!

83 MK
180 SIVUA

LIKE
ESITTÄÄ:

SARAH YOUNG MEETS
BATMAN!

60 MK
54 SIVUA